

НЕКОЛИКО РЕЧИ О ДОБРУ

Желео бих да кажем нешто о добру. То није лако. И што једноставније изгледа, тим је већа опасност да ће онај ко загризе овај «орак» смело и без припреме, сломити зубе.

Постоје две главне заповести. То је потпуна љубав према Богу и љубав према човеку као према себи самом. Одмах ћемо се оградити: човека треба волети само делимично – као себе самог, а Бога – у потпуности: умом, душом и срцем. И прво треба заволети Бога, па тек онда – човека.

То није математика у којој од промене места сабирака збир нимало не зависи. Овде се услед промене места све мења вртоглавом брзином.

Врло је лако саблазнити се љубављу према човеку као главном заповешћу. Како да не! Јер, човека видимо. Ево га! Греј га и храни га. А Бога, веле, «нико никад није видео». Одатле је само један корак до заборављања на Бога уопште или до сумње у то да Он постоји. Наводно, ближњег волимо, а за остало не знамо. Због љубави према човеку ћемо и бити помиловани (у случају нечег).

Историја нам не даје права да се лакомислено односимо према овој теми.

Јер, шта је теоријски комунизам? То је ватрено човекољубље према апстрактном човеку уз потпуно неверовање у Живог Бога.

«Бога нема, али човека треба волети,» - ето, у томе се и састоји читав комунизам, понуђен на тацни. На који начин се ова, на први поглед невина формулација, са временом претвара у идеолошку базу за стварање концентрационих логора и репресивних државних машина је друга и нимало једноставна тема. Али, очигледно је да напори усмерени на љубав према човеку без истовремених и приоритетних напора усмерених на љубав према Богу (макар на сећање на Њега) представљају кретање у правцу ћорсокака идеолошки засноване антропофагије.

Ко од нас не жели добро? Сви желе. Али наше добро је час некако киселкасто-разводњено, час је многолико да човек и нехотице почне да чезне за критеријумима.

Блажени Августин је једном изрекао опаску о томе да добар чини добро, јер тражи добро. То је и коњу јасно. Али опет, зао човек чини зло зато што такође жели добро! Он не жели истинско, објективно, већ «своје добро», погрешно схваћено, грбаво.

Људи обрастају корупцијским везама «ради будућности деце», увлаче се у туђу постељу како би «пожалили усамљену жену», подижу наоружану руку на представника друге вере (расе, народа) како би «своје узвеличали, а туђе уништили». Они су уверени да је истина на њиховој страни.

И мафијаши имају извешан минимални морални кодекс. Имају га и они на којима нема места за још неки жиг. Дакле, зато и кажем да човек и нехотице почне да чезне за критеријумима.

Ради избављања од фатаморгане лажних «добрих привиђења» В.Соловјов је предлагао размишљање у тријадама, тачније, сједињавање речи о Добру с речју о Лепоти и Истини. То заиста помаже. На пример, Истина без добра је Лаж. «Добронамерник» вам телефоном (или преко телевизора) злурадо саопштава неку истину како би вас убио новашћу. Он вас не воли. Једноставно, говори вам оно од чега ће ваше срце осетити бол, а његово – подло – ће се обрадовати. То је један од облика зле истине у којој нема Добра. И Лепота без Истине и Добра је само клопка и прикривање разврата. Погледајте живе портрете неких уписаних лепотица и неће вам бити потребни даљи докази. Дакле, ако се размишља у тријадама, јер је наш Бог – Тројица, а не једноставно Монада, човек (хвала на томе Владимиру Сергејевичу) много тога може да схвати.

Постоји још једна тема у оквиру започетог разговора. Да не бисмо погрешили у погледу добра и да уместо тамјана не бисмо удахнули пару амонијака, треба да имамо на уму да све на свету има извор, почетак. Што се тиче моралних појмова (добра, истине, лепоте), она се не рађају из атома или услед хемијских реакција, већ од Личности.

Још једном ћу реторички упитати: Ко од нас не жели добро? И реторички ћу одговорити. Сви желе. Добро, хајде да се сетимо да добро има Живи Извор – Господа. Ако се ова најједноставнија, али и најважнија мисао изостави, и поред ових добрих порива човек може да постане идолопоклоник.

Ми смо деца демократске (ово не треба говорити за столом, да се јело не огади) епохе. Али замислите да стојимо пред царем. Узгред речено, у томе нема ништа компликовано. Чанколисци у читавом свету на сваком кораку стоје испред ситних шефова као да се испред њих налазе по три цара одједном.

Дакле, замислили смо да стојимо испред цара (било ког, али правог) и... одушевљавамо се наборима његове одеће и сјајем његове круне. Притом на самог цара не обраћамо никакву пажњу. Чак као и да га не видимо. Само уздишемо и дивимо се: «Ах, какав прстен! Ох, какве су му копче на ципелама!»

Мислим да ће се сви сложити да то веома личи на вређање величанства (у свим монархијама је то и дан-данас веома тежак преступ). Величанство се вређа одушевљавањем ситницама и занемаривањем главног. Ето, тако смо сви ми,

људи, често склони да вређамо Божије Величанство, а да то чак ни не примећујемо.

На пример, можемо да кажемо да верујемо у љубав, лепоту, праведност... као да су то апсолутно аутономни појмови, а не атрибути Божанства. Сасвим је природно рећи: «Верујем у Бога, дакле, верујем у љубав. Верујем у вечност и лепоту зато (и само зато) што верујем у Бога.» Али, неприродно је веровати просто у вечност. «Просто вечност» без Бога је страшна. Од хладних леденица је реч «вечност» у леденом дворцу правио заробљени дечак Кај.

И «просто лепота» без Бога је двосмислена. Она може да удара шамаре друштвеном укусу, затим да се претвори у Црни квадрат, а онда да васкрсне у Мањежу у светогрдном опусу некаквог концептуалисте. И то, наравно, још није крај. Зато што, како је Митја Карамазов рекао брату Аљоши: «За многе је лепота управо у Содому». Содомској «лепоти», узгред речено, никаква Правда и Лепота нису потребне.

Треба осетити сву озбиљност ове теме, пошто је то тема вере као такве, и идолопоклонства које се супротставља вери. Ова тема захтева мисаони напор. Управо њега захтева и епоха. Иначе се, како се горко шалио Соловјов, рађају максиме типа: «Људи су постали од мајмуна, зато треба да волимо једни друге.»

Вера у Бога претпоставља култивисање свега доброг, што потиче од Бога и што се у Њему остварује. А вера у било шта, чак и ако је то веома добро (нација, наука, породица) без довођења ове вере у везу с Јединим Бесмртним, неумољиво се претвара у један од облика служења идолима. А идоли су, између осталог, увек крвави и захтевају жртве, пошто нису самосвојни и живе од спољашњих жртава.

Идолопоклонство уопште није клечање на коленима пред Зевсом или Венером. То је служење лажној идеји и преузношење лажних вредности. Притом је Европа, иако у њој данас, хвала Богу, нема идолишта Астарте или Дагона, већ наколико векова права фабрика идола. Управо тако ју је назвао св.Јустин (Поповић).

И ако смо се препознали у љубитељима «голе истине» и поклоницима «чисте лепоте» треба поново да осмислимо своју љубав. Треба да осмислимо то као се она односи према Богу и да ли је повезана с Њим?

На свету има толико много гордых поклоника аутономне истине и развратних љубитеља аутономне лепоте. А правог добра, топлог као светлост која допире кроз прозор и која мирише на свеже скувани чај, нема довољно. Притом, кога код човек да упита, видеће да овај, ако ништа друго и не зна, зна шта је добро, «зато што је сам добар човек и никоме осим добра ништа није учинио».

Предлажем да се о овоме размишља пажљивије и да се више говори како се не бисмо изгубили између три бора и како не бисмо ронили сузе прекасно.

Протојереј Андреј Ткачов

*Извор <http://www.pravoslavie.ru/>